

НАПРЯМКИ РЕАЛІЗАЦІЇ НОВОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ З МЕТОЮ РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ПОТЕНЦІАЛУ ЛІСОВИХ РЕСУРСІВ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Об'єктом дослідження є Тернопільська область, яка відзначається наявністю значних диспропорцій у розвитку господарства, нераціональністю структури виробничого комплексу та використання потенціалу лісових ресурсів. Предметом дослідження є потенціал лісових ресурсів (ПЛР), його територіальна специфіка. Основні завдання - аналіз компонентної структури ПЛР Тернопільської області, прогнозування сталого розвитку території на основі забезпеченості лісовими ресурсами, а також визначення основних напрямків реалізації нової екологічної політики (НЕП) на регіональному рівні.

Ключові слова: *потенціал лісових ресурсів, сталий розвиток території, нова екологічна політика.*

Розвиток політичних та соціально-економічних процесів в Україні, становлення ринкових відносин, необхідність виконання вимог міжнародних актів, до яких приєдналась наша держава, ставлять на порядок денний питання активізації національної політики у сфері екології. Важливо і те, що в сучасних умовах якість довкілля відіграє все більш вагомую роль як фактор забезпечення конкурентоспроможності економіки України на світовому ринку. Сучасні політичні умови в країні створили передумови для вільного розвитку в регіонах підприємництва, заснованого на використанні природних ресурсів, у тому числі лісових. Проте, на сьогоднішній день дослідження присвячені вивченню лісових ресурсів є недостатніми, причина - нераціональне використання потенціалу лісових ресурсів регіонів. Це зумовило необхідність вибору проблеми та пошуку шляхів її вирішення.

Вагомий внесок в становлення національної екологічної політики зробили українські вчені. Соціально – економічні аспекти формування та реалізації екологічної політики, її регіональні особливості висвітлені в працях Амоші О.І., Балацького О.Ф., Буркинського Б.В., Галушкіної Т.П., Герасимчук З.В., Гринів Л.С., Данилишина Б.М., Долішнього М.І., Качинського А.В., Ковалю Я.В., Мельника Л.Г., Мішеніна Є.В., Міщенко В.С., Павлова В.І., Сахасва В.Г., Снякевича І.М., Стадницького Ю.І., Степаненка А.В., Степанова В.М., Трегобчука В.М., Туниці Ю.Ю., Федорищевої А.Г., Харічкова С.К., Хвесика М.А., Хлобистова С.В., Чернюк Л.Г., Шевчука В.Я., Шостак Л.Б. та ін. Правові та суспільно-політичні засади екологічної політики розкриті в наукових дослідженнях Андрейцева В.І., Васюти С.І., Голубця М.А., Костицького В.В., Кравченко С.М., Лазора О.Я., Луцька В.С., Толстоухова А.В., Хилька М.І. та ін. Економічним проблемам екологічної політики присвячені праці відомих зарубіжних вчених Баумоля У., Боулдінга К., Гофмана К.Г., Данилова–Данильяна В.І., Ендреса А., Кольхааса М., Корба Б., Начилхаута П., Ніза А., Панайоту Т, Пахомової Н.В., Порфир'єва Б.М., Сміта Ф. та ін.

Об'єктом нашого дослідження є Тернопільська область, яка відзначається наявністю значних диспропорцій у розвитку господарства, нераціональністю структури виробничого комплексу та використання потенціалу лісових ресурсів.

Предметом дослідження є потенціал лісових ресурсів (ПЛР), його територіальна специфіка. Основні завдання, що ставляться у даній статті - аналіз компонентної структури ПЛР Тернопільської області, прогнозування сталого розвитку території на основі забезпеченості лісовими ресурсами, а також визначення основних напрямків реалізації нової екологічної політики (НЕП) на регіональному рівні.

Згідно матеріалів лісовпорядкування державний лісовий фонд області становив 207,8 тис. га, з них вкриті лісовою рослинністю землі 192,4 тис. га. Лісистість області складає 13,9 %, що нижче екологічного оптимуму та середнього показника по Україні.

Площа всіх видів зелених насаджень у межах населених пунктів області становить 5114 га, в т.ч. насаджень загального користування – 1571 га [1].

Дослідження компонентної структури лісових ресурсів, на основі ПЛР (табл. 2; рис. 1), дає можливість вивчити внутрішньовидове та міжвидове співвідношення природних ресурсів, які склались на основі природного розвитку території та впливу на неї соціально-економічних факторів. При цьому досягається як якісна так, і кількісна характеристика співвідношень видів лісових ресурсів у окремих лісових господарствах Тернопільської області. Це закладає основу раціональному лісокористуванню в регіоні.

Середні таксаційні показники [2, 3].

Адміністративні райони та лісгосподарські підприємства	Запас деревини, тис. куб. м			Середній запас на 1 га покритих лісом земель, м ³	Середній запас на 1 га стиглих і перестиг. м ³	Вік	Повнога	Бонітет
	всього	в.т.ч. стиглі і перестиг	%					
Кременецький	684,74	5,72	0,83	117	229	29	0,7	1,5
Шумський	526,40	18,40	3,49	111	139	25	0,71	1,1
Зборівський	220,42	2,02	0,91	101	166	27	0,66	1,4
Збаразький	152,22	0,34	0,22	101	148	26	0,64	1,4
Лановецький	96,26	7,46	7,74	115	242	27	0,65	1,3
Бережанський	255,65	-	-	61	-	24	0,65	2,4
Підгаєцький	189,30	11,30	5,96	90	109	32	0,7	2,8
Козівський	0,38	-	-	95	-	29	0,52	1,9
Тернопільський	66,90	-	-	104	-	33	0,64	1,7
Підволочиський	68,75	8,34	12,1	94	190	25	0,66	1,6
Теребовлянський	66,36	2,36	3,55	88	103	30	0,64	1,8
Монастириський	288,66	1,10	0,38	102	115	31	0,69	1,8
Бучацький	170,62	11,62	6,81	119	124	39	0,62	2,1
Чортківський	94,62	6,41	6,77	82	138	25	0,62	1,3
Гусятинський	87,53	-	-	105	-	27	0,67	1,4
Заліщицький	97,64	2,40	2,45	67	158	22	0,66	2,0
Борщівський	144,14	16,04	11,12	103	146	32	0,65	1,7
Всього	3210,5	93,51	2,91	98	145	28	0,69	1,8
Кременецьке	5066,7	601,7	11,87	193	258	59	0,71	1,1
Тернопільське	3887,7	207,1	5,32	168	185	48	0,69	1,1
Бережанське	4982,0	169,1	3,39	185	171	49	0,69	1,0
Бучацьке	3817,4	204,5	5,35	155	153	46	0,70	1,3
Чортківське	5070,4	241,9	4,77	156	182	48	0,72	1,6
«Медобори»	1590,8	138,2	8,68	166	228	49	0,72	1,3
Всього	24515	1562,5	6,37	171	203	48	0,70	1,2
Разом	27725	1656,0	5,97	134,5	174	38	0,69	1,5

Проведений аналіз закладає фундамент для короткострокового та довгострокового прогнозування економічного розвитку території, в основі якого лежить забезпеченість природним ресурсом, а також його оптимальне використання як об'єкта екологічного туризму регіону.

Таблиця 2

Потенціал лісових ресурсів Тернопільської області (млн. грн.)

Порода деревини	Лісові господарства						Разом
	Бережанське ДЛМГ	Бучацьке ДЛГ	Кременецьке ДЛГ	Тернопільське ДЛГ	Чортківське ДЛГ	Медобори	
Сосна	0,921	1,218	14,938	1,785	2,367	0,345	21,576
Модрина	0,706	0,029	0,278	0,273	0,263	0,034	1,587
Ялина	1,036	1,605	0,826	1,138	0,433	0,192	5,232
Дуб	21,497	31,483	20,269	29,449	42,929	5,716	151,345
Ясен	0,869	0,544	2,563	1,977	1,407	1,565	8,928
Клен	0,025	0,064	0,136	0,125	0,087	0,197	0,636
Бук	26,292	5,833	0,242	1,134	0,490	0,052	34,044
Береза	0,122	0,149	0,236	0,078	0,063	0,101	0,752
Вільха	0,0393	0,056	0,067	0,020	0,018	0,010	0,213
Граб	0,489	0,566	0,545	0,537	0,755	0,336	3,229
Осіка	0,005	0,007	0,001	0,020	0	0,003	0,027
Інші	0,012	0,031	0,003	0,052	0,068	0,017	0,169
Разом	52,019	41,583	40,109	36,595	48,893	8,572	227,774

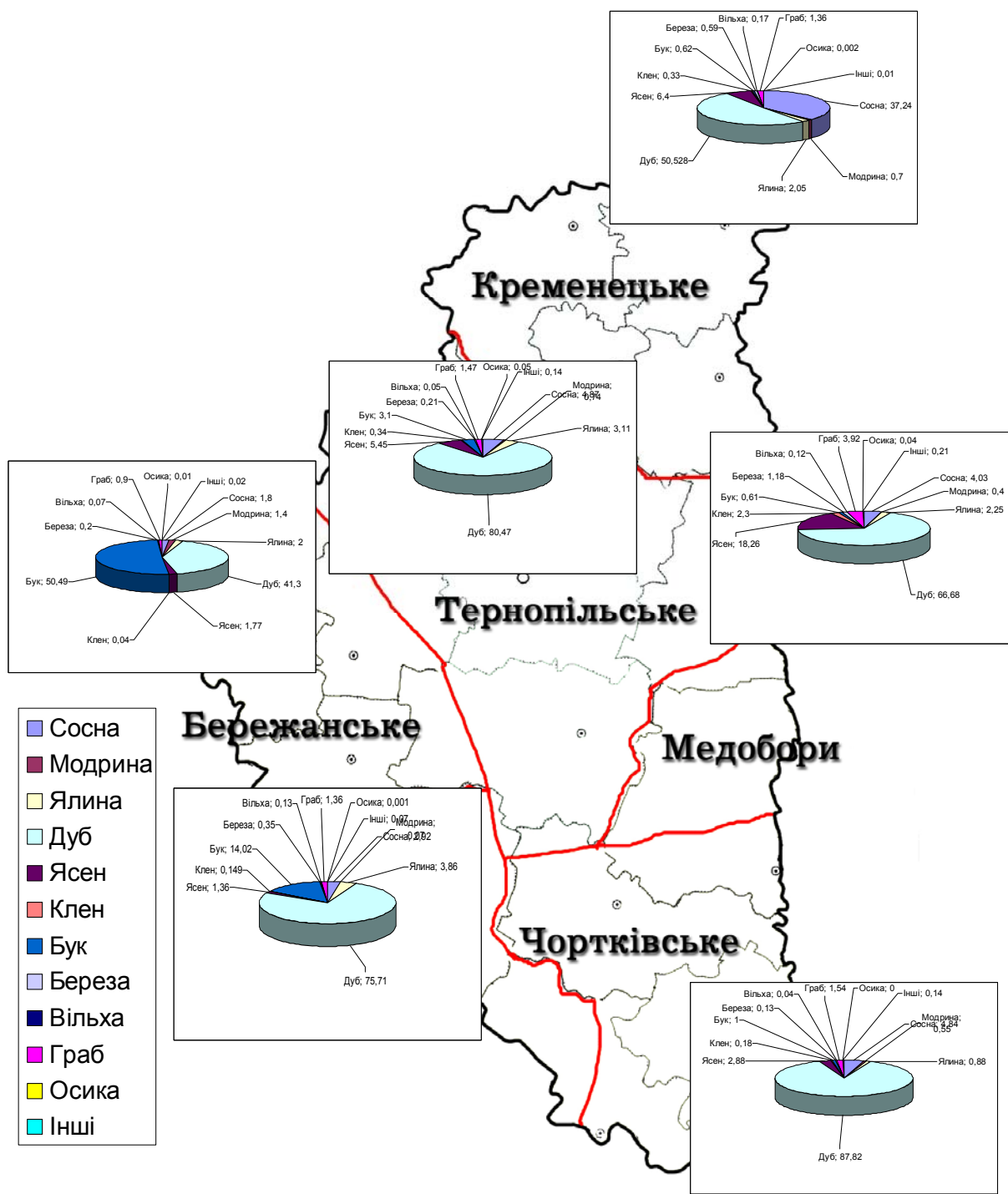

Рис 1. Компонентна структура ПЛР Тернопільської області в розрізі лісових господарств, %.

В основі використання потенціалу лісових ресурсів лежить, на нашу думку, ступінь залісненості території, середньорічний запас деревини м³/га, а також вік деревини в розрізі адміністративних районів, де ці показники найвищі, склалися найбільш сприятливі умови для використання потенціалу лісових ресурсів як об'єкта екологічного туризму регіону (табл. 3).

Група з малосприятливими умовами використання лісових ресурсів (Підволочиський, Заліщицький, Чортківський адміністративні райони). Група з обмежено сприятливими умовами (Лановецький, Збаразький, Тернопільський, Зборівський, Козівський). Група з сприятливими умовами (Борщівський, Гусятинський, Тербовлянський, Бучацький). Група з найбільш

Географічні основи збереження, використання і відтворення природних ресурсів *Наукові записки. №1. 2010.*
сприятливими умовами використання лісових ресурсів (Бережанський, Підгасцький, Монастириський, Кременецький, Шумський).

Таблиця 3

Ступінь сприятливості використання лісових ресурсів.

Райони	Ступінь залісненості, %	Бал	Середньорічн. запас дер. м ³ /га	Бал	Вік	Бал	Сума балів
Кременецький	17.4	14	158	6	29	6	26
Шумський	21.5	15	172	10	25	3	28
Зборівський	10.2	7	159	7	27	5	19
Збаразький	7.2	5	163	8	26	4	17
Лановецький	5.1	3	173	11	27	5	19
Бережанський	32.4	17	158	6	24	2	25
Підгасцький	16.7	13	159	7	32	9	29
Козівський	4.8	2	173	11	29	6	19
Тернопільський	6.2	4	156	5	33	10	19
Підволочиський	4.5	1	153	3	25	3	7
Теребовлянський	7.5	6	165	9	30	7	22
Монастириський	22.9	16	153	3	31	8	27
Бучацький	14.6	10	149	1	39	11	22
Чортківський	11.7	8	153	3	25	3	14
Гусятинський	14.7	11	158	6	27	5	23
Заліщицький	13.7	9	155	4	22	1	14
Борщівський	14.8	12	150	2	32	9	23

Характеризуючи першу групу, слід зазначити, що у Підволочиському районі найменша ступінь залісненості території (4,5%), а також не високі показники середньорічного запасу та віку деревини. Що стосується Заліщицького та Чортківського районів, то при досить великій залісненості (відповідно 13,7 та 11,7 %) в них один з найнижчих показників віку деревини (22 і 25 років) та середньорічного запасу (155 та 153 м³/га). Всі ці показники та сума балів дали нам підставу об'єднати їх в одну групу. Але, враховуючи досить низькі розміри лісокористування (Підволочиський – 0,07; Чортківський – 1,01; Заліщицький – 0 тис.м³) та високий потенціал цього ресурсу у Заліщицькому та Чортківському районах можна спрогнозувати на майбутнє покращення умов використання потенціалу лісових ресурсів в цих адміністративних районах.

Що стосується наступної групи районів, то ступінь залісненості території в них коливається від 4,8 % у Козівському до 10,2 % в Зборівському районі. Вік деревини вищий ніж у попередніх районах і максимум становить 33 роки у Тернопільському. Середньорічний запас деревини у Лановецькому та Козівському районах найвищий в області і становить 173 м³/га. Отже, для цієї групи районів слід збільшити ступінь лісистості території до екологічного оптимуму за рахунок більш інтенсивного процесу лісовідновлення, а також сталого розміру лісокористування, що в свою чергу приведе до збільшення потенціалу лісових ресурсів.

Для третьої групи районів характерна висока ступінь залісненості території та віку деревини, але, разом з тим, у Бучацькому та Борщівському районах найнижчі в області показники середнього запасу деревини (відповідно 149 та 150 м³/га), що суттєво впливає на величину потенціалу лісових ресурсів. Тому, саме для цієї групи треба інтенсифікувати процес лісонасадження.

Щоб зберегти високий потенціал лісових ресурсів та сприятливості умови використання його, для четвертої групи районів слід, в першу чергу, зменшити розміри лісокористування, що в свою чергу приведе до зростання віку деревини у Шумському та Бережанському районах, та до збільшення середньорічного запасу деревини у Монастириському, Кременецькому та Бережанському адміністративних районах.

Отже, виходячи з проведеного аналізу потенціалу лісових ресурсів Тернопільської області, можна виділити наступні основні напрями реалізації нової екологічної політики в регіоні в умовах ринкових відносин: розбудова регіональних структур управління в галузі екології та охорони природи; створення ефективного механізму фінансування екологічних програм і проектів; посилення ролі громадських екологічних об'єднань; поглиблення відповідальності органів влади за ухиляння від вирішення існуючих екологічних проблем; досягнення природно-господарської збалансованості розвитку регіонів; формування регіонального механізму регулювання сталого розвитку територій з метою зменшення антропогенного впливу на довкілля; структурні зміни регіонального господарського комплексу та трансформацію економіки регіонів з урахуванням рівня їх екологічної адаптованості; впровадження регіонального принципу управління природокористуванням та

охороною природи.

Реалізація завдань сприятиме переведенню лісового господарства на засади сталого розвитку та ефективному управлінню лісовим господарством, збільшенню площі лісів держави, збереженню біорізноманіття та невиснажливого лісокористування, задоволенню потреб суспільства в лісових ресурсах, поліпшенню водорегулюючих, ґрунтозахисних, рекреаційних та інших корисних властивостей лісів, створенню сприятливіших умов для розвитку підприємництва та нових робочих місць, зменшенню загрози деградації земель, зростанню частки продукції лісового господарства у внутрішньому валовому продукті, забезпеченню зайнятості та соціальної захищеності працівників лісового сектору, зростанню інвестицій у лісову галузь, а також гармонізації норм ведення лісового господарства України з відповідними критеріями Європейського Союзу.

Позитивні якісні і кількісні зміни в лісовому фонді сприятимуть оптимізації його вікової структури, що дасть змогу повніше задовольняти потреби суспільства у деревині, інших лісових ресурсах і корисних властивостях лісів.

Література:

1. Державне управління охорони навколишнього природного середовища в Тернопільській області. «Стан навколишнього природного середовища Тернопільської області у 2006 році». Тернопіль – 2007.
2. Матеріали об'єднання “Тернопільліс”.
3. Матеріали управління сільського господарства Тернопільської облдержадміністрації.

Резюме:

Чеболда И. НАПРАВЛЕНИЯ РЕАЛИЗАЦИИ НОВОЙ ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ ПОЛИТИКИ С ЦЕЛЬЮ РАЦИОНАЛЬНОГО ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ПОТЕНЦИАЛА ЛЕСНЫХ РЕСУРСОВ ТЕРНОПОЛЬСКОЙ ОБЛАСТИ.

Объектом исследования является Тернопольская область, которая отличается наличием значительных диспропорций в развитии хозяйства, нерациональностью структуры производственного комплекса и использования потенциала лесных ресурсов. Предметом исследования является потенциал лесных ресурсов (ПЛР), его территориальная специфика. Основные задачи - анализ компонентной структуры ПЛР Тернопольской области, прогнозирования устойчивого развития территории на основе обеспеченности лесными ресурсами, а также определение основных направлений реализации новой экологической политики (НЭП) на региональном уровне.

Ключевые слова: потенциал лесных ресурсов, устойчивое развитие территории, новая экологическая политика.

Summary:

Chebolda I. TRENDS OF NEW ENVIRONMENTAL POLICIES TO THE RATIONAL USE OF THE FOREST RESOURCES OF TERNOPIL REGION.

The object of the study is Ternopil region, which is noted the existence of significant disparities in the development of economy, irrationality of the production complex structure and usage the potential of forest resources. The subject of the research is the potential of forest resources (FRP), its territorial specificity. The main tasks - analysis of the component structures of Ternopil region PCR, forecasting of the constant territory development based on the provision of forest resources, and identifying the main trends implementing of the new Environmental Policy (NEP) at the regional level.

Key words: potential of forest resources, sustainable development of the territory, a new environmental policy.

Надійшла 13.04.2010р.

УДК 911. 3.

Надія СТЕЦЬКО

ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ У ЛІКУВАЛЬНИХ ЦІЛЯХ ЯК ОБ'ЄКТ ДОСЛІДЖЕННЯ МЕДИЧНО – РЕКРЕАЦІЙНОГО ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

Висвітлено значення природних чинників для лікувальних цілей. Простежено особливості використання мінеральних вод та купання у лікувальних закладах, обмазування лікувальними грязями для лікування хвороб і зцілення від травм у межах України та Тернопільській області. Розглянуто поширення підземних вод в області, виділено основні типи лікувальних мінеральних вод. Виокреслено перспективи медико-рекреаційного природокористування, через залучення природних умов.

Ключові слова: природні ресурси, лікувальні цілі, мінеральні води, лікувальні грязі, медично-рекреаційне природокористування.